

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Проректорка з навчальної та науково-педагогічної роботи

  
Дарія МАЛЬЧИКОВА  
« 18 » вересня 2023 р.



**РОБОЧА ПРОГРАМА**  
**КЛІНІЧНОЇ ПРАКТИКИ**

Медичний факультет

Кафедра фізичної терапії та ерготерапії

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Спеціальність 227 Терапія та реабілітація

Спеціалізація 227.01 Фізична терапія

Освітня програма Фізична терапія, ерготерапія

Курс I (термін навчання 2 роки 10 місяців)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Форма навчання денна

**Програму розроблено:**

1. Лаврикова Оксана Валентинівна, завідувачка кафедри, кандидат біологічних наук, професорка кафедри;
2. Козій Тетяна Петрівна, кандидат біологічних наук, доцентка;
3. Васильєва Наталія Олегівна, кандидат біологічних наук, доцентка;
4. Данильченко Світлана Іванівна, кандидат медичних наук, доцентка;
5. Самойленко Катерина Володимирівна, викладачка кафедри;
6. Фурсенко Артем Олександрович, викладач кафедри.

Програму розроблено на основі Освітньо-професійної програми «Фізична терапія, ерготерапія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та Положення про проведення практики здобувачів Херсонського державного університету (наказ ХДУ № 337-Д від 02 червня 2017 р

Декан медичного факультету

Головченко І.В.

Затверджено на засіданні кафедри фізичної терапії та ерготерапії  
Протокол № 1 від «28» серпня 2023 р.

Завідувачка кафедри

Лаврикова О.В.

Схвалено науково-методичною радою факультету

Протокол № 1 від «11» вересня 2023 р.

Голова ради

Васильєва Н.О.

Керівниця навчального відділу

Яценко В.Ф.

## ВСТУП

Клінічна практика із фізичної терапії та ерготерапії на 1 курсі (2 роки 10 місяців) є продовженням лекційних та практичних (лабораторних) курсів дисциплін спеціальності 227 Терапія та реабілітація освітньої програми «Фізична терапія, ерготерапія» першого (бакалаврського) рівня освіти. Практика дає дійсну уяву про організацію і роботу спеціальних оздоровчих закладів. Поглиблення теоретичних знань доповнюється практичними навичками.

**Компетенції, якими мають володіти здобувачі-практиканти під час проходження клінічної практики:**

### **Інтегральна компетентність:**

ІК. Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, пов'язані з фізичною терапією та ерготерапією, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням положень, теорій та методів медико-біологічних, соціальних, психолого-педагогічних наук.

### **Загальні компетентності:**

ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 02. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК 03. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК 04. Здатність працювати в команді.

ЗК 05. Здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети.

ЗК 06. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 07. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 08. Здатність планувати та управляти часом.

ЗК 09. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 10. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 11. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 12. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 13. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

### **Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:**

СК 01. Здатність пояснити пацієнтам, клієнтам, родинам, членам міждисциплінарної команди, іншим медичним працівникам потребу у заходах фізичної терапії, ерготерапії, принципи їх використання і зв'язок з охороною здоров'я.

СК 02. Здатність аналізувати будову, нормальний та індивідуальний розвиток людського організму та його рухові функції.

СК 03. Здатність трактувати патологічні процеси та порушення і застосовувати для їх корекції придатні засоби фізичної терапії, ерготерапії.

СК 04. Здатність враховувати медичні, психолого-педагогічні, соціальні аспекти у практиці фізичної терапії, ерготерапії.

СК 05. Здатність провадити безпечно для пацієнта/клієнта та практикуючого фахівця практичну діяльність з фізичної терапії, ерготерапії у травматології та ортопедії,

неврології та нейрохірургії, кардіології та пульмонології, а також інших областях медицини.

СК 06. Здатність виконувати базові компоненти обстеження у фізичній терапії та/або ерготерапії: спостереження, опитування, вимірювання та тестування, документувати їх результати (додаток 1).

СК 07. Здатність допомогти пацієнту/клієнту зрозуміти власні потреби, обговорювати та пояснювати зміст і необхідність виконання програми фізичної терапії та ерготерапії.

СК 08. Здатність ефективно реалізовувати програму фізичної терапії та/або ерготерапії.

СК 09. Здатність забезпечувати відповідність заходів фізичної терапії та/або ерготерапії функціональним можливостям та потребам пацієнта/клієнта.

СК 10. Здатність проводити оперативний, поточний та етапний контроль стану пацієнта/клієнта відповідними засобами й методами та документувати отримані результати (додаток 1).

СК 11. Здатність адаптувати свою поточну практичну діяльність до змінних умов.

СК 12. Здатність надавати долікарську допомогу під час виникнення невідкладних станів.

СК 13. Здатність навчати пацієнта/опікунів самообслуговуванню/догляду, профілактиці захворювань, травм, ускладнень та неповносправності, здорового способу життя.

СК 14. Здатність знаходити шляхи постійного покращення якості послуг фізичної терапії та ерготерапії.

Відповідно до навчального плану спеціальності 227 Терапія та реабілітація клінічна практика проводиться у 2 семестрі, її тривалість становить 4 тижні з 01.02.24 р. по 28.02.24 р.

**Клінічна практика організовується з відривом від навчання (в умовах подовження воєнного стану і тимчасового переміщення університету може бути частково або повністю проведена у дистанційному режимі за рішенням адміністрації університету) і дозволяє у спеціальних оздоровчих закладах ознайомити здобувачів:**

- з роботою, статутом та правилами внутрішнього розпорядку, матеріально-технічною базою спеціальних оздоровчих закладів;
- з основними напрямками роботи спеціалістів на базах практики, об'єктом і предметом роботи, програмами, планами;
- з документацією та правилами її оформлення;
- з сучасними тенденціями науково-технічного прогресу, їх суттю та врахуванням у практичній діяльності;
- з фаховою літературою, яка знаходиться в бібліотеках спеціальних оздоровчих закладів;
- з передовим досвідом роботи фахівців.

#### **Програмні результати навчання:**

За підсумками клінічної практики із спеціальності 227 Терапія та реабілітація здобувач вищої освіти повинен:

ПР 01. Демонструвати готовність до зміцнення та збереження особистого та громадського здоров'я шляхом використання рухової активності людини та проведення роз'яснювальної роботи серед пацієнтів/клієнтів, членів їх родин, медичних фахівців, а також покращенню довкілля громади.

ПР 02. Спілкуватися усно та письмово українською та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом, дотримуватися етики ділового спілкування; складати документи, у тому числі іноземною мовою (мовами).

ПР 03. Використовувати сучасну комп'ютерну техніку; знаходити інформацію з різних джерел; аналізувати вітчизняні та зарубіжні джерела інформації, необхідної для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень.

ПР 04. Застосовувати у професійній діяльності знання біологічних, медичних, педагогічних та психосоціальних аспектів фізичної терапії та ерготерапії.

ПР 05. Надавати долікарську допомогу при невідкладних станах та патологічних процесах в організмі; вибирати оптимальні методи та засоби збереження життя.

ПР 06. Застосовувати методи й інструменти визначення та вимірювання структурних змін та порушених функцій організму, активності та участі (додаток 1) Стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія галузі знань 22 Охорона здоров'я для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), трактувати отриману інформацію.

ПР 07. Трактувати інформацію про наявні у пацієнта/клієнта порушення за Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я (МКФ) та Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей та підлітків (МКФ ДП).

ПР 08. Діяти згідно з нормативно-правовими вимогами та нормами професійної етики.

ПР 09. Реалізувати індивідуальні програми фізичної терапії, ерготерапії.

ПР 10. Здійснювати заходи фізичної терапії для ліквідації або компенсації рухових порушень та активності (додаток 2) Стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія галузі знань 22 Охорона здоров'я для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

ПР 11. Здійснювати заходи ерготерапії для ліквідації або компенсації функціональних та асоційованих з ними обмежень активності та участі в діяльності.

ПР 12. Застосовувати сучасні науково-доказові дані у професійній діяльності.

ПР 13. Обирати оптимальні форми, методи і прийоми, які б забезпечили шанобливе ставлення до пацієнта/клієнта, його безпеку/захист, комфорт та приватність.

ПР 14. Безпечно та ефективно використовувати обладнання для проведення реабілітаційних заходів, контролю основних життєвих показників пацієнта, допоміжні технічні засоби реабілітації для пересування та самообслуговування.

ПР 15. Вербально і невербально спілкуватися з особами та групами співрозмовників, різними за віком, рівнем освіти, соціальною і професійною приналежністю, психологічними та когнітивними якостями тощо, у мультидисциплінарній команді.

ПР 16. Проводити інструктаж та навчання клієнтів, членів їх родин, колег і невеликих груп.

ПР 17. Оцінювати результати виконання програм фізичної терапії та ерготерапії, використовуючи відповідний інструментарій (додаток 1) Стандарту вищої освіти за спеціальністю 227 Фізична терапія, ерготерапія галузі знань 22 Охорона здоров'я для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти), та за потреби, модифікувати поточну діяльність.

ПР 18. Оцінювати себе критично, засвоювати нову фахову інформацію, поглиблювати знання за допомогою самоосвіти, оцінювати й представляти власний досвід, аналізувати й застосовувати досвід колег.

Клінічна практика передбачає відвідування спеціальних оздоровчих закладів і ознайомлення студентів з практичним курсом масажу, з роботою кабінетів функціональної діагностики, фізіотерапії, з проведенням лікувальної фізичної культури при різних захворюваннях, з роботою кабінету антропометрії (де навчаються робити антропометричні виміри), роботу з фондами бібліотек спеціальних оздоровчих закладів тощо.

Клінічна практика організується на базі спеціальних оздоровчих закладів м. Херсона, з якими підписані угоди про співпрацю та договорами про проведення практики. Загальне керівництво клінічною практикою здійснює завідувач практиками медичного факультету (викладачка Солона Ю.О.). Кафедрою фізичної терапії та ерготерапії

призначаються групові керівники практики ((доц. Лаврикова О.В., доц. Данильченко С.І., доц. Васильєва Н.О., доц. Козій Т.П., викл. Самойленко К.В., Фурсенко А.О.).

#### ***Обов'язки завідувача кафедри***

1. Складає на основі навчального плану спеціальності 227 Терапія та реабілітація план проходження практики, підбирає базові заклади, здійснює розподіл за ними студентів і подає його на затвердження завідувачу практиками факультету.

2. За домовленістю з адміністрацією спеціальних закладів організує розподіл студентів за базами практик.

#### ***Обов'язки завідувача практики***

1. Проводить інструктаж з техніки безпеки.  
2. Забезпечує проведення настановної конференції для студентів; повідомляє студентам мету, задачі та порядок проведення клінічної практики, а також вимоги до оформлення звітної документації.

3. Складає за даними групових керівників графік роботи практикантів, проводить вибірковий контроль його виконання.

4. Забезпечує проведення підсумкової конференції для студентів.

#### ***Обов'язки групового керівника***

1. Ознайомитись з базовими реабілітаційними закладами, їх можливостями виконувати функції бази реабілітаційної практики.

2. Ознайомити відповідальних осіб реабілітаційного закладу із завданням та змістом практики.

3. Участь у проведенні настановної та підсумкової конференції з клінічної практики.

4. Контролювати проходження студентами клінічної практики, дотримання ними встановленого режиму роботи.

5. Надавати консультативну допомогу студентам під час виконання завдань практики та оформлення звітної документації.

6. По закінченню клінічної практики прийняти звітну документацію та оцінити роботу кожного студента.

7. Підвести підсумки клінічної практики і підготувати звіт про них на засіданні кафедри.

#### ***Обов'язки адміністрації бази практики***

1. Знайомить студентів із закладом, його структурою і фахівцями.

2. Знайомить студентів із організацією роботи у закладі, її плануванням.

3. Забезпечує відповідні умови для проходження практики.

#### ***Обов'язки студента-практиканта***

1. Участь у настановній і підсумковій конференціях.

2. Своєчасно прибуває до місця проходження практики, дотримується встановленого режиму роботи.

3. Має бути присутнім на базі практики щоденно в робочі дні, не менше 6 годин.

4. Виконує план практики, тобто всі необхідні види роботи, передбачені програмою навчальної практики.

5. Своєчасно оформлює документацію і у встановлені строки надає звіт за результатами практики.

### **МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПРАКТИКИ**

**Мета практики:** закріпити теоретичні знання з курсів вивчених дисциплін спеціальності 227 Терапія та реабілітація, ознайомити студентів з характером і особливостями їх майбутньої спеціальності в спеціальних оздоровчих закладах.

#### **Основні завдання практики:**

1. Вивчити практичний досвід організації у постановці та плануванні реабілітаційної роботи в умовах лікувального або спеціального оздоровчого закладу.

2. Ознайомитися із плануванням роботи фахівців із фізичної реабілітації (план роботи, розклад заходів).

3. Знати правила оформлення відповідної документації.
4. Ознайомитися з матеріально-технічною базою спеціальних оздоровчих закладів.
5. Поглибити знання на практиці із основ фізичної реабілітації в реальних умовах.
6. Навчитися надавати практичну допомогу фахівцям в проведенні реабілітаційної роботи на базах практики.
7. Оволодіти творчим, дослідницьким підходом до реабілітаційної діяльності.
8. Навчитися визначати рівень фізичного стану пацієнтів лікувального або оздоровчого закладу за їх медичними картками.
9. Ознайомитися з навчально-методичною літературою в бібліотеках лікувальних або спеціальних оздоровчих закладів.
10. Ознайомитися з передовим досвідом роботи фахівців із фізичної реабілітації.

### **ЗМІСТ ПРАКТИКИ**

Перед початком практики проводиться настановна конференція, на якій завідувач кафедри та групові керівники розкривають перед студентами мету практики, знайомлять їх з базами практики, основними завданнями, порядком проходження практики та оформлення звітної документації.

#### **Види роботи під час практики**

В період проходження практики студентам необхідно виконати наступні завдання:

1. Скласти індивідуальний план проходження практики.
2. Ознайомитися з системою роботи та матеріально-технічною базою лікувального або оздоровчого закладу:
  - персоналом закладу;
  - організацією та змістом роботи фахівців;
  - режимом проведення оздоровчих заходів, принципами комплектування груп для проведення занять із застосуванням терапевтичних вправ;
  - приміщеннями, кабінетами (масажними, фізіотерапевтичними), залами терапевтичних вправ тощо;
  - переліком документів планування і проведення реабілітаційної та оздоровчої роботи закладу і правилами оформлення документації.
3. Ознайомитися з науковою та методичною літературою.
4. Ознайомитися на практиці з різними методами фізичної реабілітації та контролю її ефективності в лікувальному або оздоровчому закладі:
  - курсами масажу при різних захворюваннях;
  - проведенням занять із лікувальної фізкультури при різних захворюваннях;
  - із застосуванням фізіотерапії та інших методів фізичної реабілітації (відповідно до можливостей бази практик);
5. Навчитися надавати практичну допомогу фахівцям в проведенні реабілітаційної роботи на базах практики:
  - проведення занять із застосуванням терапевтичних вправ в спеціальних медичних групах в якості помічника інструктора терапевтичних вправ;
  - складання комплексів терапевтичних вправ;
  - перегляд та аналіз занять терапевтичних вправ, що проводить інструктор;
  - розробка планів-конспектів занять із терапевтичних вправ та сеансів масажу;
  - проведення окремих частин масажу (виконання певних масажних прийомів) під контролем фахівця із масажу;
  - участь у проведенні фізіотерапевтичних процедур;
  - проведення лікарсько-педагогічних спостережень (виконання пульсометрії, тонометрії);
  - визначення фізичного стану пацієнтів за їх медичними картками.
6. Ознайомитися з роботою кабінету функціональної діагностики:
  - вимірюванням антропометричних даних;
  - з технікою ЕКГ та накладанням електродів;

- проведення спірографії та спірометрії тощо (відповідно до можливостей бази практик);

7. Ознайомитися з передовим досвідом фахівців.
8. Виконати індивідуальне завдання практики.
9. Оформити звітну документацію за результатами практики.

Під час проходження клінічної практики студент отримує індивідуальне завдання від групового керівника практики.

Метою індивідуального завдання є: надбання студентами під час практики умінь самостійного розв'язання наукових, фахових та організаційних питань. Під час проходження клінічної практики студенти проводять дослідження, пов'язані з виконанням курсових робіт.

Під час клінічної практики студенти повинні виконати наступні рекомендовані індивідуальні завдання:

1. Скласти перелік обладнання під час ознайомлення із матеріально-технічною базою лікувального або оздоровчого закладу.
2. Скласти комплекси терапевтичних вправ при різних захворюваннях.
3. Зробити аналіз занять терапевтичних вправ, що проводить інструктор.
4. Розробити план-конспект сеансу масажу.
5. Написати реферат за однією із запропонованих тем (цей пункт виконується у кінці терміну практики)

По закінченні клінічної практики проводиться заключна конференція, на якій студенти звітують про виконану роботу, а також висловлюють свої думки щодо змісту та організації практики. Груповий керівник оцінює роботу кожного студента і оформлює звіт за результатами практики.

#### **Теми рефератів:**

1. Терапевтичні вправи як метод фізичної реабілітації..
2. Характеристика природних чинників оздоровлення
3. Характеристика лікувальної дії електропроцедур
4. Характеристика лікувальної дії магнітотерапії
5. Характеристика лікувальної дії світлопроцедур
6. Характеристика лікувальної дії ультразвуку
7. Характеристика лікувальної дії пелоїдотерапії
8. Характеристика лікувальної дії бальнеотерапії
9. Характеристика лікувальної дії гідропроцедур
10. Характеристика лікувальної дії теплових чинників
11. Санаторії Херсонської області (інші).
12. Методика Євмінова для профілактики захворювань та реабілітації.
13. Методика Євмінова для терапії захворювань та реабілітації.
14. Реабілітаційний масаж.
15. Лікувальний масаж.
16. Загальний масаж.
17. Масаж для немовлят.
18. Аускультация, її значення в діагностиці
19. Пальпація, її значення в діагностиці
20. Перкусія, її значення в діагностиці
21. Антропометрія, її значення в діагностиці
22. Характеристика методу пульсометрії, його діагностичне значення
23. Функціональні проби для серцево-судинної системи з фізичним навантаженням
24. Типи реакції організму на фізичне навантаження
25. Характеристика легневих об'ємів системи дихання



26. Характеристика вентиляційних показників системи дихання
27. Функціональні проби для системи зовнішнього дихання
28. Методика неврологічного обстеження хворого
29. Медична реабілітація, її визначення та завдання
30. Фізична реабілітація, її визначення та завдання
31. Основні принципи фізичної реабілітації
32. Соціальна реабілітація, її визначення та завдання
33. Психологічна реабілітація, її визначення та завдання
34. Професійно-трудова реабілітація, її визначення та завдання
35. Історія виникнення та розвитку лікарні ім. О. та А. Тропіних (інших)
36. Особливості роботи реабілітаційних закладів Польщі (будь-яких країн)

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

### Базова (основна) література:

1. Анатомія людини : підручник : у 3-х т. Т.3-й підручник / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін та [ін.] – Вид. 3-тє, доопрацьоване – Вінниця : Нова книга, 2015. – 376 с. : іл.
2. Анатомія людини : підручник : у 3-х т. Т.2-й підручник / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін та [ін.] – Вид. 3-тє, доопрацьоване – Вінниця : Нова книга, 2015. – 456 с. : іл.
3. Бобрицька В.І. та ін. Валеологія. / В.І. Бобрицька – Полтава: «Скайтек», 2007. – Ч.І. – 180 с.
4. Бойчук Т., Голубева М., Левандовский О. Основи діагностичних досліджень у фізичній реабілітації, - Львів : ЗУКЦ, 2010. – 239 с.
5. Воронім Д. М., Павлюк Є. О. Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи : навч. посібник / Д. М. Вороній, Є. О. Павлюк. — Хмельницький : ХНУ, 2011.-143 с.
6. Г.М. Чайченко, В.О. Цибенко, В.Д. Сокур Фізіологія людини і тварин [підручник] - К. : Вища шк., 2003. – 463 с.
7. Глазирін І.Д. Основи диференційованого фізичного виховання: Навчальний посібник. – Черкаси: «Відлуння-Плюс», 2003. – 352 с.
8. Григус І.М Фізична реабілітація в пульмонології: навчальний посібник. – Вид. 2-ге, виправлене. – Рівне: НУВГП, 2018. - 258 с.
9. Григус І.М., Брега Л.Б. Фізична терапія в кардіології: навчальний посібник. – Рівне: НУВГП, 2018. – 268 с.
10. Дж.Х. Вілмор, Д.Л. Костіл Фізіологія спорту. – К. : Олімпійська література, 2003. – 654 с.
11. Діагностика рухових можливостей у практиці фізичного терапевта: навчальний посібник / А.В. Ольховик. – Суми: – Сумський державний університет, 2018. – 146 с.
12. Марченко О.К. Фізична реабілітація хворих із травмами і захворюваннями нервової системи: навчальний посібник / О.К. Марченко. – К.; Олімпійська література, 2006. – 196 с.
13. Практичні навички фізичного терапевта: дидактичні матеріали / [Бакалюк Т., Барабаш С., Бондарчук В. та ін.]. – К., 2022. – 164 с.
14. Пропедевтика внутрішньої медицини /Децик Ю.І., Яворський О.Г., Нейко Є.М. та ін.; за ред. проф. О.Г. Яворського.– 5-е вид., виправл. і допов. – К. : ВСВ «Медицина», 2018. – С. 23–56.
15. Свінціцький А.С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: навч. посіб. К. : ВСВ Медицина, 2019. 1008 с.
16. Соколовський В. С. та ін. Лікувальна фізична культура: Підручник / В. С. Соколовський, Н. О. Романова, О. Г. Юшковська. — Одеса: Одес. держ. мед. ун-т, 2005. — 234 с.

17. Мироненко С.Г. Фізична реабілітація при захворюваннях органів дихання: Навчальний посібник. – Полтава, 2019. – 50 с.
18. Михалюк Є.Л., Черепок О.О., Ткаліч І.В. Фізична реабілітація при захворюваннях хребта. Навчальний посібник.- ЗДМУ, 2016. – 90 с.
19. Мухін В.М. Фізична реабілітація : підручник / В.М. Мухін. – Вид. 3-тє, переробл. та допов. – Київ : Олімп. література, 2010. – 486 с.
20. Свиридов О.І.Анатомія людини: Підручник К.: Вища шк., 2011. – 399 с.
21. Ступницька С.А. Фізична реабілітація дітей першого року життя з вродженою м'язовою кривошиєю : навч.-метод. посіб. / С.А. Ступницька, О.І. Рябуха – Львів : ЛДУФК, 2011. – 124 с.
22. Травматологія і ортопедія: [посібник для практичних занять] / под ред. проф. О.А. Бур'янова. – К.: Книга плюс, 2006. – 135 с.
23. Черкасов В.Г. Міжнародна анатомічна термінологія (латинські, українські, російські та англійські еквіваленти) / В.Г. Черкасов, І.І. Бобрик, Ю.Й. Гумінський, О.І. Ковальчук. – Вінниця : Нова Книга, 2010. – 392 с. (навчальний посібник)
24. Черкасов В.Г. Анатомія людини : підручник / В.Г. Черкасов, Т.В.Хмара, Б.Г. Макар, Д.В. Проняев. – Чернівці : Мед. університет, 2012. – 462 с.
25. Швесткова Ольга, Свєцена Катержина та кол. Ерготерапія: Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 280с.
26. Швесткова Ольга, Сладкова Петра та кол. Фізична терапія: Підручник. – Київ, Чеський центр у Києві, 2019. – 272 с.

#### Допоміжна література:

1. Анатомія людини : підручник : у 3-х т. Т.1-й підручник / А.С. Головацький, В.Г. Черкасов, М.Р. Сапін та [ін.] – Вид. 3-тє, доопрацьоване – Вінниця : Нова книга, 2015. – 368 с. : іл.
2. Бардов В.Г., Сергета І.В. Загальна гігієна та екологія людини. / В.Г. Бардов, І.В.Сергета - Вінниця: НОВА КНИГА, 2015. – 345 с.
3. Вакуленко Л.О. Лікувальний масаж. - Тернопіль: Укрмедкнига, 2005. - 448 с.
4. Внутрішні хвороби: Навч.посібник / О.О. Якименко, О.Є. Кравчук, В.В. Ключко, Д.М. Себов, Л.Н. Єфременкова; За ред. О. О. Якименко. – Одеса: Одес. нац. мед. ун-т, 2012. – с. – (Б-ка студента-медика).
5. Воронім Д. М., Павлюк Є. О. Фізична реабілітація при захворюваннях нервової системи: навчальний. посібник / Д. М. Вороній, Є. О. Павлюк. — Хмельницький: ХНУ, 2011.-143 с.
6. Деделюк Н.А. Наукові методи дослідження у фізичному вихованні: навчальний посібник / Н.А. Деделюк // Волинський національний університет ім. Л. Українки, Інститут фізичної культури та здоров'я. – Луцьк, 2010. – 184 с.
7. Дитяча травматологія: [практичний посібник] / [за заг. ред. проф. О.В. Дольницького, проф. Д.Ю. Кривчені, проф. М.Є. Поліщука]. – К. : Книга плюс, 2006. – 470 с.
8. Івасик Н.О. Фізична реабілітація при порушенні діяльності органів дихання Є Н.О. Івасик. – Л.: УкрПол, 2007. – 258 с.
9. Запорожець О.П. Спортивна морфологія: Навчальний посібник. – Херсон: Айлант, 2002. – 108 с., іл.
10. Клінічне обстеження та семіотика уражень органів і систем у дітей / Ю.В. Марушко, Т.В. Гищак, С.А. Пісоцька, Т. В. Марушко – 5-те видання, перероблене і доповнене. – Київ-Хмельницький, ФОП Сторожук О.В., 2020. – 208 с.

11. Крупін В. П. Основні та додаткові методи обстеження хворих у клініці внутрішніх хвороб / В. П. Крупін, А. Б. Зіменковський, М. С. Регеда та ін. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. – 256 с. : іл.
12. Литвинова О.Г. Гігієна з основами екології. – К.: Здоров'я, 2010. – 368 с.
13. Остеоартроз. Сучасні методики фізіотерапевтичного лікування: Методичні рекомендації / В.І. Маколінець, Т.М. Гращенко, А.М. Гаєвська, В.В. Мельник, І.В. Корж, І.М. Чатківська. — Харків : «Крокус», 2017. — 20 с.
14. Фізична реабілітація при ендопротезуванні органів та суглобів: навчальний посібник [Електронний ресурс] : навч. посібник для студ. спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія», спеціалізації «Фізична терапія»/ О.О. Глиняна, Ю.В. Копочинська, І.Ю. Худецький; КПІ ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл 173 МБ). – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2020. – 190 с.
15. Федонюк Я.І., Мицкан Б.М., Попель С.Л та інші. Функціональна анатомія: Підручник для студентів навчальних закладів з фізичного виховання і спорту III та IV рівнів акредитації/ За редакцією Федонюка Я.І., Мицкана Б.М. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 552 с.
16. Шаповалова В.А. Спортивна медицина і фізична реабілітація. К.: Медицина, 2008. – 316 с.
17. Фізична реабілітація після інфаркту міокарда в домашніх умовах: [навчальний посібник] / С.Я. Індика, А.М. Сітовський – Луцьк : РВВ ЛІРОЛ Університету «Україна», 2014. – 150 с.
18. Шаповалова В.А., Кормак В.М., Холтагорова В.М. Спортивна медицина і фізична реабілітація / В.А. Шаповалова, В.М. Кормак. – К.: Медицина, 2008.
19. American Association of Occupational Therapist. Position paper: Occupation //Amer. J. of Occup. Ther. - 1995. - V. 49. - P. 1015-1018.
20. Krupa T., Packer T. Occupational Therapy Theory: Resource Manual. 1995. - VI. 1. - 104 p.
21. Occupational Therapy: Oververcoming Human Performance Deficits / Ed. Ch. Christiansen and C. Baum. - 1991. - 883 p.
22. Bithell C. Neurological physiotherapy. Bases of evidence for practice / C. Bithell, S. Edwards, J. Freeman. - London : Cecily Partridge Whur Publishers, 2002. -251 p
23. Michael A. Alexander, Dennis J. Matthews Pediatric Rehabilitation: Principles and Practice. – New York. – Fifth Edition – 2015. – 638 pages
24. Chui K.K. Orthotics and Prosthetics in Rehabilitation Orthotics and Prosthetics in Rehabilitation New York. – Fourth Edition – 2020. – 823 pages.
25. O'Sullivan, Susan B. Physical rehabilitation / Susan B. O'Sullivan, Thomas J. Schmitz, George Fulk. Description: Seventh edition. – Philadelphia: F.A. Davis Company. – 2019 – 1505 pages.

#### **Інформаційні ресурси**

26. <https://www.testcentr.org.ua/uk/>
27. [meddoc.com.ua/fizicheskaya-reabilitaciya-0605/](http://meddoc.com.ua/fizicheskaya-reabilitaciya-0605/)
28. <http://eprints.mdpu.org.ua/id/eprint/1946/1/%D0%9B%D0%A4%D0%9A.pdf>
29. [https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/8676/lik\\_masazh.pdf?sequence=1](https://repository.tdmu.edu.ua/bitstream/handle/1/8676/lik_masazh.pdf?sequence=1)

#### **МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ**

Чітке планування роботи є запорукою виконання плану клінічної практики. Тому студентам пропонується приблизний план практики.

- Настановна конференція. Одержання індивідуального завдання. Екскурсія “Знайомство з структурою бази практики” (статутом та правилами внутрішнього розпорядку, матеріально-технічною базою). Знайомство з документацією та правилами її заповнення. Заповнення щоденника.

- Ознайомлення з організацією праці у закладі. Спостереження за діяльністю фізичного терапевта та ерготерапевта закладу та посильна практична допомога в роботі. Заповнення щоденника.

- Знайомство з передовим досвідом роботи працівників закладу. Виконання індивідуального завдання. Оформлення звітної документації.

#### **Питання до заліку**

1. Види реабілітації.
2. Періоди і етапи реабілітації.
3. Поняття про фізичну реабілітацію
4. Завдання фізичної реабілітації.
5. Принципи медичної і фізичної реабілітації.
6. Основні методи фізичної реабілітації.
7. Структурна організація лікувальних установ.
8. Вимоги до приміщень з фізіотерапевтичним обладнанням.
9. Техніка безпеки при роботі з фізіотерапевтичним обладнанням.
10. Вимоги до приміщень лікувальної фізичної культури.
11. Обладнання кабінету для масажу.
12. Гідротерапія.
13. Бальнеотерапія.
14. Ароматерапія.
15. Методи фізичної реабілітації, в яких використовують тварин (дельфінотерапія, іпотерапія, каністерапія, фелінотерапія, апітерапія гірудотерапія).
16. Терапевтичні вправи та їх форми.
17. Масаж та його види.
18. Поняття про фізіотерапію.
19. Пелоїдотерапія.
20. Псамотерапія.
21. Таласотерапія.
22. Кріотерапія.
23. Парафіно- та озокеритотерапія.
24. Механотерапія.
25. Працетерапія.
26. Поняття про санаторно-курортне лікування.
27. Кліматичні курорти.
28. Кліматобальнеологічні курорти.
29. Грязьові курорти.
30. Характеристика лікувального закладу.

#### **ФОРМИ Й МЕТОДИ КОНТРОЛЮ**

Поточний контроль проходження практики здійснюється протягом проведення практики її керівником за такими напрямками: дотримання трудової дисципліни, активність і самостійність у виконанні завдань практики; робота з методичною літературою. Керівник практики здійснює контроль за дотриманням студентами трудового розпорядку, за своєчасним виконанням завдань, надає студентам методичну допомогу в організації роботи.

Формою підсумкового контролю ступеню набуття практичних навичок під час проходження практики є недиференційований залік. Умовою допуску студента до підсумкового заліку є виконання програми практики, наявність позитивних оцінок з поточного контролю, надання звітної документації.

Підсумки підводяться у процесі складання студентом диференційного заліку.

Результати складання заліків з практики заносяться у відомість диференційного заліку, проставляються у заліковій книжці. Студент, що не виконав програму практики, відраховується з університету.

### ВИМОГИ ДО ЗВІТУ

Результати практики студент повинен представити у звіті:

Основними звітними документами з навчальної практики є завдання-звіт студента, що заповнюється щоденно під час проходження практики. Форма завдання-звіту надається.

Після проходження клінічної (навчальної) практики кожний студент подає наступну документацію:

1. Завдання-звіт про проходження клінічної практики.
2. Індивідуальне завдання.

### КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Перевірка та оцінювання знань, умінь і практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною шкалою у процесі залікового модульного контролю. Загальна оцінка складається з оцінок за результатами сумування оцінок поточного і підсумкового модульного контролю (див. таблиці 1, 2).

Таблиця 1

Загальна шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	<b>A</b>	відмінно	зараховано
82-89	<b>B</b>	добре	
74-81	<b>C</b>		
64-73	<b>D</b>	задовільно	
60-63	<b>E</b>		
35-59	<b>FX</b>	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	<b>F</b>	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Диференційований залік** є підсумковим модульним контролем практики і проводиться після закінчення практики (2-й семестр навчання). Під час заліку визначається рейтингова оцінка успішності студентів за проведену практику. Рейтингова залікова оцінка студента не повинна бути меншою від 60 балів. Вона дорівнює сумі оцінок за захист звіту про практику та демонстрацію набутих студентом практичних знань і вмінь, а також базується на результатах поточного контролю (відвідування, повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази, вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику (див. таблицю 2).

Таблиця 2

**Шкала підсумкового залікового модульного контролю**

№	Вид діяльність студента-практиканта	К-ть балів
1.	Загальне оформлення ведення щоденника та звіту з практики	0-10
2.	Індивідуальне завдання.	0-25
3.	Позитивний відгук керівника від бази практики. «відмінно» «добре» «задовільно» «незадовільно»	20 15 10 0
4.	Складання заліку	0-40
5.	Презентація результатів проходження практики на звітній конференції (фотозвіт, відео або медіапрезентація)	0-5
6.	Всього	0-100

Предметом оцінювання якості практичної підготовки студента є рівень набутих ним практичних знань і навичок, уміння вести полеміку та захищати запропоновані у звіті положення. Отже, якість практичної підготовки студента оцінюється за такими показниками поточного і підсумкового модульного контролю:

- 1) індивідуальне завдання;
- 2) повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази;
- 3) вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику, своєчасне представлення їх на перевірку керівникові;
- 4) складання заліку.

**Рейтингове оцінювання поточного контролю**

Повнота і якість виконання завдань практики, відгук керівника практики від бази є важливим показником процесу практичної підготовки. Максимальна оцінка становить 20 балів. Оцінка за повноту і якість виконання завдань практики визначається, як це представлено в таблиці 3.

Таблиця 3

**Оцінювання повноти і якості виконання завдань практики**

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
20-16	відмінно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання всіх завдань практики (плани-конспекти та інші документи)
15-11	добре	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані письмові первинні матеріали результатів виконання більшості завдань практики
10-6	задовільно	Якщо характеристика від бази практики позитивна, до заліку надані не в повному обсязі письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики

5-0	незадовільно	Якщо характеристика від бази практики негативна, до заліку не надані або частково надані письмові первинні матеріали результатів виконання завдань практики
-----	--------------	---

Вчасність та якість оформлення студентом щоденника і звіту про практику, своєчасне представлення їх на перевірку керівникові свідчать про сумлінність та дисциплінованість студента. Вони визначаються за якістю оформлення та змісту. На оцінювання цього показника відводиться максимально 10 балів, які розподіляються, як це показано в таблиці 4.

Таблиця 4

#### Оцінювання вчасності та якості оформлення документації

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
10-8	відмінно	Якщо щоденник і звіт оформлені у відповідності з вимогами, а зміст відбиває результати виконання основних завдань практики
7-5	добре	Якщо щоденник і звіт оформлені у відповідності з вимогами, а зміст не повністю відбиває результати виконання основних завдань практики
4-2	задовільно	Якщо щоденник і звіт оформлені переважно у відповідності з вимогами, а зміст приблизно відбиває результати виконання основних завдань практики
1-0	незадовільно	Якщо щоденник і звіт не відбивають результатів проходження практики або вони відсутні

#### Підсумковий заліковий модульний контроль

Захист звіту про практику є завершальним етапом в оцінюванні результатів його практичної підготовки. Оцінка за захист звіту про практику та демонстрація набутих студентом практичних знань і вмінь визначається за якістю доповіді про виконання плану практики та відповідей на запитання. Максимальна оцінка – 40 балів. Вона визначається у відповідності з даними таблиці 4.

Таблиця 5

#### Оцінювання демонстрації набутих знань і вмінь, захисту звіту про практику

Кількість балів	Оцінка	Критерії оцінювання
40-31	відмінно	Якщо доповідь і відповіді на запитання вірні й повні
30-21	добре	Якщо доповідь недостатньо повна, а відповіді недостатньо вірні або викладені з незначними помилками
20-11	задовільно	Якщо доповідь неповна, а відповіді в основному вірні, але викладені зі значними помилками
10-0	незадовільно	Якщо доповідь не підготовлена або не розкриває суті проведеної роботи

Таблиця 6

## Переведення інституційних шкал оцінювання на основі ЄКТС

Оцінка за 200-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	Інституційна 100-бальна шкала Університету	Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка за національною шкалою
1	2	3	4*	5
170-200	A	90 – 100	95	Відмінно
164-169	B	82-89	85	Добре
140-163	C	74-81	77	
127-139	D	64-73	68	Задовільно
120-126	E	60-63	61	
70-119	FX	35-59	47	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-69	F	1-34	17	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Таким чином, за отриманою студентом загальною сумою балів поточного та підсумкового модульного контролю груповий керівник практики виставляє оцінку в залікову відомість і залікову книжку за національною шкалою, бальною та шкалою ECTS.